

ภาวะผู้ตามกรณีการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน Followship From the Search Rescue Operation of Tham Luang Khun Nam – Nangnon National Park

¹ชลธิ์ ดวงเสนา และ ²ศรัณย์ ธิติลักษณ์

¹Chonlatee Duangsena and ²Saran Thitiluck

^{1,2} วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

^{1,2}College of Social Innovation, Rangsit University

¹Corresponding Author. E-mail: chonseal31@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้ตามของหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน อาสาสมัคร และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้าร่วมในการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารข้อมูลพื้นฐาน เอกสารการรายงานการปฏิบัติการ ข้อมูลจากสื่อ สิ่งพิมพ์ และการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยข้าราชการ บริษัทเอกชน อาสาสมัคร และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่ได้เข้าร่วมในปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือช่วยเหลือ 13 เยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่า จำนวน 24 คน ทำการวิเคราะห์ โดยอาศัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาการวิเคราะห์ อ่านผล ตีความ และหาข้อสรุปเปิดเผยแทนข้อเท็จจริง ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้ตามกรณีการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน จำแนกกลุ่มผู้เข้าร่วมปฏิบัติการตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแนวคิดของ Kelly ออกเป็นกลุ่มดังนี้ คือ (1) กลุ่มข้าราชการ มีคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) (2) กลุ่มบริษัทเอกชนมีคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปฏิบัติตาม (Conformist followship) (3) กลุ่มอาสาสมัครที่เข้าร่วม มีคุณลักษณะภาวะผู้ตาม 2 รูปแบบ คือ คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) และคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเอาตัวรอด (Pragmatic survivor) และ (4) กลุ่มประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง มีคุณลักษณะภาวะผู้ตามใน 2 รูปแบบ คือคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) และคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปฏิบัติตาม (Conformist followship) ซึ่งสรุปได้ว่า ในกรณีการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน พบคุณลักษณะภาวะผู้ตามแนวคิดของ Kelly รวม 3 รูปแบบ คือ คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปฏิบัติตาม (Conformist followship) และคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเอาตัวรอด (Pragmatic survivor)

คำสำคัญ: ผู้ตาม; ปฏิบัติการกู้ภัย; ผู้รอดชีวิตในทางปฏิบัติ

Abstract

The purposes of this research were to study the followship of government agencies, private sectors, volunteers, and people nearby who joined the search rescue operation 13 "Wild Boar" football team at Tham Luang-Khun Nam Nangnon. This research used qualitative research technique, studied fundamental document, operation report, media news, others publication, and from depth interview of 24 informants from government officers, private sectors, volunteers, and people nearby who joined the

search rescue operation 13 "Wild Boar" football team at Thamluang-Khunnam Nangnon. The collected data were analyzed using the content analysis. The data analysis has brought to light the facts specified below. The results found that followship of this case can divide the group of participants following Kelly's concept to be (1) Government officers group has characteristic as Effective followship (2) private sectors group has characteristic as Conformist followship (3) volunteers group has 2 characteristics as Effective followship and Pragmatic Survivor and (4) people nearby who joined the search rescue operation group has 2 characteristics as Effective followship and Conformist followship. In conclusion, the search rescue operation at Thamluang-Khunnam Nangnon indicated that there are 3 types of followship following Kelly's concept: Effective followship, Conformist followship, Pragmatic Survivor.

Keywords: followship; Rescue Operation; pragmatic survivor

บทนำ

จากปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย ถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ทั่วโลกให้ความสนใจและติดตามอย่างต่อเนื่อง สื่อต่าง ๆ ภายในและต่างประเทศรวมทั้งสื่อสังคมออนไลน์ มีการรายงานตลอดทั้งเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเสร็จสิ้นภารกิจ และสามารถช่วยเหลือเยาวชนทั้ง 13 คนได้อย่างปลอดภัย ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมปฏิบัติการในภารกิจครั้งนี้ ต่างได้รับการเชิดชูยกย่องให้เกียรติ และรางวัลในความเสียสละช่วยเหลือการปฏิบัติการครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามจากกรณีดังกล่าวในมุมมองทั่วไปของคนส่วนใหญ่ มักจะให้ความสนใจในส่วนของบทบาทและภาวะของความเป็นผู้นำของหน่วยงานหรือกลุ่มจิตอาสาต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนได้จากการให้ความสำคัญต่อการบริหารงานของผู้นำ และสะท้อนให้เห็นได้จากการที่ผู้นำหน่วยต่าง ๆ จะได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติ ซึ่งต่างกับผู้ปฏิบัติตามหรือผู้ตามที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในประเด็นนี้เองกลับทำให้ผู้วิจัยสนใจข้อความในบทความหนึ่งที่กล่าวว่า “บุคคลใดที่ไม่สามารถเป็นผู้ตามที่ดีได้ ก็ยากที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้เช่นกัน” (สามารถ อัยกร และคณะ, 2560) ซึ่งข้อความดังกล่าวได้อธิบายถึงความสำคัญของบุคคลที่เป็นผู้ตามที่ดีจะสามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นผู้นำที่ดีได้ในอนาคต และเมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปก็จะพบว่า ปัจจุบันองค์การทุกรูปแบบนั้นจะมีสัดส่วนจำนวนของผู้ตามหรือผู้ปฏิบัติมากกว่าผู้นำ เนื่องจากตำแหน่งของผู้บริหารหรือหัวหน้างานจะมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปฏิบัติงาน เปรียบเสมือนพีระมิดที่ด้านบนแหลมแต่ฐานล่างกว้าง ประกอบกับผู้วิจัยสืบค้นผลงานการศึกษาเชิงวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารองค์การหรือการพัฒนาองค์การ กลับพบว่า มีนักวิชาการเพียงส่วนน้อยที่สนใจศึกษาประเด็นเกี่ยวกับผู้ตามเมื่อเทียบกับการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำ เพราะส่วนใหญ่จะมีความเชื่อทางการบริหารที่เห็นพ้องกันว่า ผู้นำที่เป็นผู้บริหารหรือหัวหน้างานจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ แต่ในความเป็นจริงผู้วิจัยเองกลับมองว่าทั้งผู้นำและผู้ตามล้วนแล้วแต่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การหรือภารกิจต่าง ๆ ไม่ต่างกัน เพราะหากผู้ตามซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์การหรือภารกิจนั้นไร้ขีดความสามารถและไม่แสดงบทบาทที่เหมาะสม

ก็เป็นการยากที่จะนำวิสัยทัศน์ นโยบายหรือแผนการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้นำที่เป็นผู้บริหารไปปฏิบัติ ให้บรรลุผลตามที่องค์กรตั้งไว้ได้ แม้ว่าผู้นำหรือผู้บริหารจะความสามารถสูงขนาดไหนก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับ (Bass, 1981) ที่อธิบายว่า ความสำเร็จขององค์กรต้องอาศัยความรู้ความสามารถของบุคลากรทั้ง 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารและกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน โดยในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ขององค์กรนั้น ทั้งผู้นำและผู้ตามต้องปฏิบัติภารกิจ เคียงข้างกันเสมอ ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้นำจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้ตามร่วมด้วย ในตัวผู้นำเองย่อมมีภาวะการเป็นผู้ตามในแต่ละบทบาทนั้นเสมอ ซึ่งการจะเป็นผู้นำหรือผู้บริหารได้ดีต้องเข้าใจ บทบาทสภาวะความเป็นผู้ตามหรือผู้ปฏิบัติอย่างลึกซึ้งด้วย ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึง ต้องการศึกษาวะผู้ตาม ความสำคัญของภาวะผู้ตาม รูปแบบคุณลักษณะของภาวะผู้ตาม บทบาทของผู้ตาม ในคุณลักษณะภาวะผู้ตาม จากผู้ร่วมปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยยึดเอาแนวความคิดตามทฤษฎีของคุณลักษณะภาวะผู้ตามของ Kelly (1992) มาใช้เป็นกรอบในการศึกษา และจำแนกคุณลักษณะผู้ตามของกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการในครั้งนี้ ซึ่งการศึกษา ในมุมมองของผู้ตามจะทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของผู้ตาม ว่าผู้ตามในลักษณะใดที่จะสามารถทำให้ภารกิจ สำเร็จลุล่วง นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจในประเด็นการบริหารจัดการของผู้นำในสถานการณ์ ต่าง ๆ อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาวะผู้ตามของหน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน อาสาสมัคร และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง ที่เข้าร่วมในปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยสนใจศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัย 13 เยาวชน ที่ติดอยู่ใน ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน ซึ่งมุ่งที่จะศึกษาภาวะผู้ตามจากกลุ่มประชากรเป้าหมายที่เข้าร่วมในปฏิบัติการค้นหา และกู้ภัยฯ ใน 4 กลุ่ม คือ ข้าราชการ บริษัทเอกชน อาสาสมัคร และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่เข้าร่วม ในปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัย 13 เยาวชน โดยใช้ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้ตามของ Kelly (1992) เป็นกรอบ ในการศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key information) ทั้ง 4 กลุ่ม และทำการจำแนกกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา ว่ากลุ่มใดมีคุณลักษณะตามทฤษฎีของ Kelly กล่าวไว้ โดยได้จำแนกใน 2 มิติ คือ มิติที่ 1 ด้านแนวคิด ประกอบด้วย มีความอิสระและมีความคิดสร้างสรรค์ (independent, critical thinking) กับไม่อิสระและ ขาดความคิดสร้างสรรค์ (dependent, uncritical thinking) และมิติที่ 2 ด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย ความกระตือรือร้น (active behavior) กับความเฉื่อยชา (passive behavior) ซึ่งจากทั้ง 2 มิติของภาวะ ผู้นำตามนั้น สามารถทำการจำแนกภาวะผู้ตาม ได้ 5 คุณลักษณะ ได้แก่

1) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบห่างเหิน (Alienated followship) เป็นผู้ตามที่ชอบความอิสระ และมีความคิดสร้างสรรค์สูง แต่มีการแสดงออกแบบเฉื่อยชา ซึ่งคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบห่างเหินส่วนมากมักเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และผ่านอุปสรรคต่าง ๆ มาก่อน แต่ต่อมาเกิดความขัดแย้งกับผู้บริหาร ด้วยเหตุนี้ภาวะผู้ตามแบบนี้จึงแสดงพฤติกรรมเฉื่อยเมย ไม่กระตือรือร้น ทราบปัญหาขององค์กรวิธีแก้แต่ไม่ช่วย

2) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปรับตัว (Conformist followship) มีการแสดงออกแบบกระตือรือร้นแต่ขาดความคิดสร้างสรรค์ เรียกผู้ตามแบบนี้ว่า ผู้ตามแบบ “ใช่ครับ” (Yes people) คือ เห็นด้วยกับผู้นำตลอด ซึ่งภาวะผู้ตามแบบปรับตัวจะปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด และไม่ขัดแย้งกับใคร

3) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเฉื่อยชา (Passive followship) มีการแสดงออกแบบที่ขาดทั้งความอิสระ และความคิดสร้างสรรค์ เรียกผู้ตามแบบนี้ว่า ผู้ตามแบบ “แกะ” (sheep) เพราะไม่มีความรับผิดชอบในงาน ทำงานเท่าที่ได้รับมอบหมายแล้วหยุด หากจะทำต่อต้องมีการออกคำสั่งใหม่ และต้องคอยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดถึงจะสำเร็จได้

4) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship) ภาวะผู้ตามแบบนี้เป็นสิ่งที่ปรารถนาขององค์กรทุกรูปแบบ บุคลากรที่มีภาวะผู้ตามแบบนี้จะเป็นผู้ที่มีทั้งความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้นและความอิสระ มีความเต็มใจและใส่ใจต่อการปฏิบัติงานสูง มีความสามารถในการบริหารจัดการงานได้ด้วยตนเอง (self-management) ซึ่งผู้ตามลักษณะนี้ต่อไปจะพัฒนาเป็นผู้นำที่ดีในอนาคตได้

5) คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเอาตัวรอด (Pragmatic survivor) มีการแสดงออกตามคุณลักษณะของภาวะผู้ตามทั้ง 4 แบบ แต่จะเลือกแสดงออกแบบใดขึ้นอยู่กับสถานการณ์ขณะนั้นว่าแบบใดจะเอื้อประโยชน์แก่ตนได้มากที่สุดและมีความเสี่ยงน้อยที่สุด บุคลากรที่มีภาวะผู้ตามแบบนี้จะทำงานแบบเอาตัวรอด ทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองอยู่รอดในองค์กร และจะต้องอยู่ได้ในทุกสถานการณ์ที่เป็นอยู่

ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้คุณลักษณะที่ 5 คุณลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีของเคลลี (Kelly) มาเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้ และจำแนกคุณลักษณะของผู้ตามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีบทบาทในการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัย 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่าที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งมีเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ก็คือ ตัวผู้ศึกษาเอง โดยรวบรวมจากเอกสารข้อมูลพื้นฐาน สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต สื่อ สิ่งพิมพ์ เอกสารการรายงานการปฏิบัติการ และเอกสารการถอดบทเรียนจากถ้ำหลวง รวมทั้งบทความทางวิชาการต่าง ๆ และใช้กระบวนการดำเนินการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Random) ซึ่งเป็นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยตรง ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองแบบตัวต่อตัว (face to face interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ 4 กลุ่ม จำนวน 24 คน ประกอบด้วย กลุ่มข้าราชการ จำนวน 6 คน กลุ่มบริษัทเอกชน จำนวน 6 คน กลุ่มอาสาสมัคร

จำนวน 6 คน และประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้เข้าร่วมในปฏิบัติการค้นหา และกู้ภัยช่วยเหลือช่วยเหลือ 13 เยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่า ในลักษณะผู้ปฏิบัติช่วยเหลือในการกิจดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงกับทฤษฎี ซึ่งข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าวจะนำมาใช้ในการสร้างความหมายของนิยามคุณลักษณะเฉพาะของผู้ตามในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และนำไปใช้เป็นผลสรุปของการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีของแคลลี (Kelly) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 2 ชุด ประกอบกันคือ ชุดข้อมูลแรก ได้มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทุกกลุ่ม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผ่านเทคนิคการถอดความบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งในประเด็นหลักและประเด็นรอง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้บันทึกมาทำการถอดรหัสคำ ความหมาย ตลอดจนการตีความหมายแฝงและความหมายโดยนัย เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปเป็นคำตอบของการศึกษา สำหรับชุดข้อมูลที่สอง ได้มาจากการสืบค้นการศึกษาด้านเอกสาร ซึ่งนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสอบถามความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องของคำตอบที่ได้จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ จากนั้นนำเอาข้อมูลทั้ง 2 ส่วนมาทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลรวมกัน เพื่อตอบคำถามการวิจัยและนำไปสรุปเป็นหมวดหมู่ตามคุณลักษณะผู้ตามตามแนวคิดของแคลลี (Kelly) ซึ่งใช้เป็นกรอบคิดหลักของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภาวะผู้ตามกรณีการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน โดยผู้วิจัยมีข้อสรุปผลการศึกษา นำเสนอได้ดังนี้

1. ภาวะผู้ตามของหน่วยงานราชการที่ร่วมปฏิบัติการในการกิจนี้ มีการแสดงออกถึงการมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีความอิสระ และมีการเสนอความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำมาใช้ปฏิบัติจริง เพื่อให้ภารกิจสำเร็จลุล่วง ซึ่งสะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า “การทำงานกับฝรั่งเราจะโอเคอย่างเดียวไม่ได้ ต้องขัดเขาด้วยเหมือนการทดสอบอุปกรณ์ดำน้ำ full face mask ทดสอบอุปกรณ์แค่ชุดเดียวแล้วมันก็บอกว่า Already ซึ่งมีอุปกรณ์ตั้ง 6 ชุดในความเป็นจริงเราต้องทดสอบทุกชุด จะมาทดสอบชุดเดียวแล้วบอกว่าพร้อมไม่ได้” และ “ในช่วงเหตุการณ์จะมีหน่วยงานของกรมทรัพยากรธรณีน้ำบาดาล และนักวิชาการก็คุยกันถึงสภาพน้ำในถ้ำเป็นน้ำที่ไม่มีทางออก จึงเสนอแนวคิดร่วมกันว่าจะสูบน้ำจากข้างนอก ซึ่งมีความเชื่อว่าน้ำที่อยู่ในขุนน้ำเป็นน้ำที่ไหลซึมมาจากภายในถ้ำและส่วนหนึ่งน่าจะซึมลงใต้ดิน การสูบน้ำเพื่อพร่องน้ำบริเวณขุนน้ำและเจาะบาดาลเพื่อสูบน้ำใต้ดินที่ซึมลงไปแรงการลดระดับของน้ำภายในถ้ำน่าจะช่วยให้การทดลองทางเล็กลงก็ถือว่าโอเค ระดับน้ำในถ้ำก็ลดเขาเลยสูบน้ำไปเรื่อย ๆ” ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามของหน่วยงานราชการ ตามแนวคิดที่ Kelly จำแนกไว้ คือ คุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective followship)

2. ภาวะผู้ตามของบริษัทเอกชนที่ร่วมปฏิบัติการในการกิจนี้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร เช่น บริษัท เชฟรอนประเทศไทย จำกัด สนับสนุนขวดอากาศ ท่อน้ำที่ใช้ใน

ภารกิจเปี่ยงทางไหลของน้ำ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) (SCG) สนับสนุนผ้าใบซีเมนต์ เพื่อปิดช่องทางน้ำซึมไหลเข้าภายในถ้ำ “ช่วงแรกมีการใช้ท่อ PVC สีฟ้าของอุทยานมาต่อกันเพื่อเปี่ยงทางน้ำไหลแต่มันไม่พอ หลังจากนั้นเหมือนได้รับการสนับสนุนจาก บริษัท เซฟรอน (ประเทศไทย) จำกัด ที่สนับสนุนท่อสีดำยาว 100 เมตร 10 เส้นมาช่วยอีกที” โดย บริษัท โตโยต้ามอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด สาขาอำเภอแม่สาย สนับสนุนรถยนต์ช่วยขนอุปกรณ์ช่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งผา “ที่แรกเราใช้รถขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีคันเดียวแต่งงานในช่วงวันนั้นมีมาก รถไม่พอเพราะจะต้องขนเสบียง ขนอาหาร ทางบริษัทโตโยต้า สาขาอำเภอแม่สายเลยให้รถยนต์มาช่วยเสริม ช่วยขนอุปกรณ์ ซึ่งทำให้ทำงานต่าง ๆ ได้รวดเร็วและสะดวกขึ้น” อีกทั้งบริษัท เซลล์แห่งประเทศไทย จำกัด สนับสนุนน้ำมันเชื้อเพลิงในการสูบน้ำและปั่นไฟฟ้า เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีบริษัทเอกชนอีกหลายบริษัทที่ไม่ได้กล่าวถึง ที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนในการกิจช่วยเหลือและกู้ภัยในครั้งนี้ “ที่แรกเราใช้งบประมาณต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะถูกตั้งเป็นศูนย์สนับสนุน ซึ่งถ้าข้างในพื้นที่ต้องการอะไรก็จะประสานมาที่เรา ต้องยอมรับบริษัทเอกชนและประชาชนในจังหวัดเชียงรายมีน้ำใจที่จะช่วยเหลือกันมากมีการบริจาคสิ่งของ บริษัท เซลล์ ให้น้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้กับเครื่องสูบน้ำ เครื่องปั่นไฟฟ้า อุปกรณ์และความต้องการอะไร เมื่อเราประกาศออกไปก็จะมีบริษัทหรือคนเอามาให้ตามที่ต้องการ” ซึ่งบริษัทเอกชนเหล่านี้มีมิติที่มีพฤติกรรมประกอบด้วย ความกระตือรือร้น (active behavior) แต่ไม่อิสระและขาดความคิดสร้างสรรค์ (dependent, uncritical thinking) เป็นผู้ปฏิบัติตามอย่างกระตือรือร้นโดยไม่มีข้อขัดแย้ง ซึ่งข้อมูลจากสื่อและเอกสารถอดบทเรียนภารกิจกู้ภัยถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน รวมทั้งบทสัมภาษณ์ที่มีการกล่าวถึงและสรุปได้ว่า บริษัทเอกชนที่เข้าร่วมการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน แต่ไม่อิสระและขาดความคิดสร้างสรรค์ เป็นผู้ปฏิบัติตามอย่างกระตือรือร้นโดยไม่มีข้อขัดแย้ง เป็นผู้ตามที่สอดคล้องตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปรับตาม (Conformist follow ship)

3. ภาวะผู้ตามของอาสาสมัครที่ร่วมปฏิบัติการในการกิจนี้ มีมากมายหลายกลุ่ม หลายมูลนิธิ ซึ่งมีความรู้ความสามารถหลากหลายแตกต่างกันไป มีทั้งปฏิบัติการภายในถ้ำและการค้นหาปล่องโพรงต่าง ๆ บริเวณภูเขา บางชุดมีบทบาทสำคัญในช่วงแรกหลังจากนั้นก็เตรียมพร้อมรอการเรียกเพื่อสนับสนุน บ้างก็ปฏิบัติงานทุกอย่างสำเร็จภารกิจ ซึ่งจำแนกจากมิติที่มีพฤติกรรมประกอบด้วย ความกระตือรือร้น (active behavior) และมีมิติด้านแนวคิดประกอบด้วย มีความอิสระและมีความคิดสร้างสรรค์ (independent, critical thinking) กับไม่อิสระและขาดความคิดสร้างสรรค์ (dependent, uncritical thinking) สรุปได้ว่าอาสาสมัครที่เข้าร่วมการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน กลุ่มแรกที่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน และมีความอิสระมีความคิดสร้างสรรค์เป็นผู้ตามที่สอดคล้องตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ (Effective follow ship) สะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์คือ “ในช่วงแรกเราก็มีชาวบ้านและอาสาสมัครกู้ภัยจากอำเภอแม่สายนี้แหละ มาค้นหาช่วยกันทั้งภายในถ้ำและนอกถ้ำช่วงแรก ๆ เราก็ไม่มั่นใจว่าเด็กจะอยู่ในถ้ำจริงหรือเปล่า ซึ่งตอนนั้นหน่วยซีลและผู้ว่ายังไม่ได้อา

มีปราชญ์ชาวบ้านคนที่เคยหาของป่าคนที่เคยเข้าไปในถ้ำช่วยคิดช่วยทำ” และคำสัมภาษณ์จากทีมอาสาสมัครน้ำ กู้ภัยที่ว่า “เราอยากไปมากเลยเราเตรียมพร้อมอยู่แล้วคือตอนที่เรายังไม่ได้ไปเพราะหน่วยซีลเป็นภารกิจ ปิด จนที่เขาประสานมาว่าขอรับการสนับสนุนแท็งก์ดำน้ำเราถึงได้ไปร่วมภารกิจ” อย่างไรก็ตาม สืบเนื่องจาก อาสาสมัครที่เข้าร่วมในปฏิบัติการช่วยเหลือและกู้ภัยในครั้งนี้ มีมากมายหลากหลายกลุ่ม หลายมูลนิธิ และมีความแตกต่างกัน ทั้งต่างคนต่างแนวคิดรวมถึงนิสัยใจคอที่หลากหลาย โดยยังมีบางกลุ่มอาสาที่เข้ามา แสวงหาผลประโยชน์ ด้วยการใช้อ้างอิงและความนับถือในฐานะอาสาสมัครใช้เป็นเป้าหมายแอบแฝงในปฏิบัติการ โดยไม่ได้มีความข้องเกี่ยวกับการช่วยเหลือโดยตรง แต่ใช้สถานการณ์และโอกาสเพื่อผลประโยชน์ตนเองและกลุ่ม โดยกลุ่มอาสาสมัครนี้จะมีความกระตือรือร้น และพร้อมเป็นผู้ตามแบบฟังคำสั่ง ในขณะที่เดียวกันก็พร้อมจะนำ แบบมีประสิทธิภาพ หรือไม่ทำอะไรเลย ซึ่งสามารถเลือกทำการตามสถานการณ์เพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก สะท้อนได้จาก คำสัมภาษณ์ “กู้ภัยมากันเยอะ ตั้งศูนย์กันเองบ้าง เปิดรับบริจาคของกันเอง แล้วมาอ้าง องค์การบริษัลดำบล ทำให้ องค์การบริษัลดำบลเสียหาย” และคำสัมภาษณ์ข้าราชการและผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 ที่กล่าวตรงกันว่า “ผมถามว่าพวกคุณที่มาฝึกคน (อาสากู้ภัยที่พักอยู่วัดน้ำจ๋า) คุณมาเบิกไฟฉายเป็นร้อย ถ่านไฟฉาย ข้าวกล่อง เสื้อกันฝน รองเท้า ยากันยุง คือคุณมาเอาของพวกเรา คุณมีกันกี่คน ไปรายงานตัวกับ ใครหรือยัง เขาก็บอกว่ามี 50-60 คนนี้แหละ และรายงานตัวแล้ว ชุดนี้มาตั้งศูนย์กันเองที่วัดน้ำจ๋า ประสานถามไปยังอำเภอว่ากู้ภัยชุดที่มาจากวัดน้ำจ๋าได้รายงานตัวอะไรหรือยัง ทางอำเภอก็ว่าไม่มีการ รายงาน ถามตำรวจตำรวจก็ไม่รู้ อ้าวแล้วมันคืออะไร” สรุปได้ว่าอาสาสมัครที่เข้าร่วมการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัย ช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลชมพูป่า ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน กลุ่มที่สองนี้ มีการแสดงออกตามคุณลักษณะของ ภาวะผู้ตามทั้ง 4 แบบ แต่จะเลือกแสดงออกแบบใดขึ้นอยู่กับสถานการณ์ขณะนั้นว่าแบบใด จะเอื้อประโยชน์ แก่ตนได้มากที่สุด และใช้สถานการณ์แสวงหาผลประโยชน์ จึงเข้าคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบเอาตัวรอด (Pragmatic survivor)

4. ภาวะผู้ตามของประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่ร่วมปฏิบัติการในภารกิจนี้ พบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่ เข้าร่วมช่วยเหลือจะมีภาวะผู้ตามเป็น 2 ลักษณะ ซึ่งในช่วงแรกของการปฏิบัติการกิจการค้นหาในระยะแรก ยังไม่มีหน่วยงานราชการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเข้ามาบริหารสถานการณ์ ประชาชนในพื้นที่ที่จะมีส่วนสำคัญ ในการค้นหานำเสนอวิธีช่องทาง มีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือ กำลังคนชาวบ้านที่มาช่วย การเสนอ แนวคิดจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีประสบการณ์ที่เคยเข้าไปในถ้ำ และผู้ที่เคยเข้าไปหาของป่าบริเวณถ้ำและภูเขา สะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์ที่ว่า “ในช่วง 1-5 วันแรก ก็มีชาวบ้านเจ้าหน้าที่อุทยานผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ช่วยกัน ออกค้นหา ทั้งช่วยกันค้นหาในถ้ำและในป่าภูเขาบริเวณรอบ ๆ โดยมีทั้งปราชญ์ชาวบ้าน หรือคนที่เคยเข้าไป หาของป่า คนที่เคยเข้าไปในถ้ำ เขาจะรู้ว่าช่องทางในถ้ำเป็นยังไง” และคำสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านที่ว่า “ทีมแรกที่เข้าไป คือทีมสามมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชรบ. และชาวบ้านหมู่ 9 นี้แหละ เพราะเขาเคยเข้าถ้ำตลอด ส่วนทีมที่ 2 ทีมกู้ภัย เขาไม่เคยเข้าไม่รู้ช่องทางภายในถ้ำไปทางไหน พอทีมแรกทีมสามมีออกมา ก็แทบจะหมดแรงแล้ว แต่ยังมี ชาวบ้านที่ยังมีแรงที่เคยเข้าไป ช่วยนำทางและชี้ช่องทางเข้าให้กับชุดกู้ภัยในทีมที่ 2 อีกรอบหนึ่ง” ในช่วงแรก

ชาวบ้านถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญสำหรับประชาชนในพื้นที่ที่เข้าร่วมช่วยเหลือปฏิบัติการค้นหาในครั้งนี้จะมีภาวะผู้ตามที่แสดงออกการมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน และมีความอิสระมีความคิดสร้างสรรค์เป็นผู้ตามที่สอดคล้องตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบ มีประสิทธิภาพ (Effective followship) ต่อมาภายหลังจากมีหน่วยงานราชการ ทหาร ตำรวจ โดย ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เข้ามาบริหารจัดการสถานการณ์ภารกิจช่วยเหลือและกู้ภัย ชาวบ้านจึงถูกลดบทบาทจากผู้ร่วมปฏิบัติในการค้นหาในช่วงแรก เปลี่ยนเป็นผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านแรงงาน วัตถุดิบที่ใช้ในการทำอาหาร การขนส่งอุปกรณ์ และนำไร้ของประชาชนบางพื้นที่กลายเป็นพื้นที่รองรับน้ำ จากการสูบน้ำออกจากขุนน้ำและถ้าหลงทำให้ข้าวและพืชไร่เกิดความเสียหาย แต่ชาวบ้านก็มีความยินดีและเต็มใจ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเยาวชนทั้ง 13 คน โดยไม่เกี่ยงงอน ซึ่งแสดงออกถึงการมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน แต่ไม่อิสระและไม่แสดงความคิดสร้างสรรค์ สะท้อนได้จากบทสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า “หลังจากผู้ว่าเข้ามาบริหารจัดการทางชาวบ้านก็มีหน้าที่อำนวยความสะดวกและ support ด้านอาหารโดยใช้งบประมาณจากเงินกองทุนหมู่บ้านในช่วงแรก ๆ ใช้ตรงนั้นก่อน หลังจากนั้นก็มีผู้ใจบุญมาบริจาค ประกอบกับทาง องค์การบริส่วนตำบล ได้ปรึกษากันและเปิดรับบริจาคของ โดยไม่รับเป็นเงินเพื่อลดข้อครหา” และ “ตอนที่ระบายน้ำออกจากถ้ำ ทางผู้นำชุมชนเขาไปคุยกัน ถ้าน้ำผ่านมาตรนี้ พื้นที่นาเราของบ้านเรา ต้องเป็นพื้นที่รับน้ำนะ ทางชาวบ้านจะว่าไงโอเคไหม ชาวบ้านเขาก็โอเคตกลง เรื่องข้าวเรื่องพวกนี้ไม่ตายเราก็ทำใหม่ได้ เสียสละตรงนี้เล็กน้อยช่วยชีวิตคนมันสำคัญกว่า” สรุปได้ว่าภายหลังจากที่ภาครัฐเข้ามาบริหารจัดการ ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงก็จัดเป็นผู้ตามที่สอดคล้องตามคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบปรับตัวตาม (Conformist followship)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดนำเสนอในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก จากผลการศึกษาที่มีข้อค้นพบว่า ระบบการจัดการ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งมีผลต่อความสำเร็จขององค์การหรือภารกิจ ซึ่งมีใช้เป็นตัวบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือผู้ตาม โดยที่ Kelly กล่าวว่าความสำเร็จขององค์การกว่าร้อยละ 90 เกิดจากการปฏิบัติงานของผู้ตาม ส่วนอีกร้อยละ 10 ที่เหลือเป็นผลงานของผู้นำ (Kelly, 1992) ซึ่งสอดคล้องเป็นจริงถ้ามองในมิติเนื้องาน แต่เมื่อมองมิติเวลา (Time) ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าลักษณะโครงสร้าง หรือระบบ ระเบียบขององค์การ ก็มีมีส่วนช่วยในการกิจหรือเป้าหมายขององค์การได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วไม่จะเป็นส่วนราชการ หรือบริษัทเอกชน จะมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนเป็นรูปแบบ ผู้ตามจึงมีหน้าที่ตามรูปแบบเช่นกัน กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ร่วมปฏิบัติภารกิจร่วมกับบุคคลอื่นในองค์การ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำ ทำให้องค์การบรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่สำหรับภารกิจค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมู่บ้านในครั้งนี้ ผู้วิจัยมองว่า โครงสร้างหรือระบบการจัดการที่ก่อตัวขึ้น เกิดจากประสบการณ์การบริหารจัดการของตัวผู้นำ ร่วมกับการเสนอแนวคิดข้อคิดเห็นจากผู้ตามที่หลากหลายสาขาวิชาชีพสิ่งไหนต้องทำ สิ่งไหนควรทำ และสิ่งไหน

ไม่จำเป็นทำให้เกิดการก่อรูปเป็นโครงสร้างการจัดการและนำไปสู่เป้าหมาย และทำให้ภารกิจในการปฏิบัติการครั้งนี้สำเร็จได้อย่างรวดเร็ว ประเด็นต่อมา ในภารกิจการปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ในครั้งนี้ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่พบก็คือ การยอมรับความคิดเห็น ซึ่งผู้นำจะต้องยกย่องระดับความรู้สึกของผู้ตาม ให้ความสำคัญและคุณค่าในตัวตนของผู้ตาม ซึ่งสอดคล้องกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม, 2537) ทำให้ผู้ตามไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน แต่อุทิศตนเพื่อองค์การในการปฏิบัติการกิจอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถ โดยเห็นได้จากการนำเสนอแนวคิดจากผู้ปฏิบัติ ที่ค้นพบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานจริง และมีการถ่ายทอดส่งต่อไปยังผู้บัญชาการสถานการณ์ ประชุมลงความเห็น และตกลงกันมาสู่การปฏิบัติซึ่งส่งผลให้ภารกิจสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญใจ ศรีสถิตยธรรมากร (2551) กล่าวว่า บุคคลที่เป็นผู้ตามที่ดี สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้นำ ให้บรรลุผลสำเร็จโดยการร่วมมือช่วยเหลือ และสนับสนุนผู้นำรวมทั้งไม่คัดค้าน และเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้นำ สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และประเด็นสุดท้าย สำหรับประเด็นในเชิงทฤษฎี พบว่า ผู้ตามในภารกิจปฏิบัติการค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดของแคลลี (Kelly) ที่พิจารณาภาวะของผู้ตามออกเป็น 2 มิติ และจำแนกคุณลักษณะของผู้ตามไว้ 5 ประเภท โดยผลของการศึกษาเป็นการยืนยันแนวคิดทฤษฎีของแคลลี (Kelly) ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) องค์การด้านการศึกษาคควรเพิ่มเนื้อหาหรือหลักสูตร คุณลักษณะผู้ตามอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าในระบบการเรียนการสอน ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตลอดจนจนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นการปลูกฝัง และปูพื้นฐานความเข้าใจในการเป็นผู้ตามซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานในภาคสนาม หลังจากสำเร็จการศึกษา และเข้าทำงานทั้งในบริษัทเอกชน หรือหน่วยงานราชการก็ดี ล้วนแล้วต้องต้องเข้าทำงานในระดับผู้ปฏิบัติ หรือผู้ตามอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้เข้าใจในรูปแบบ และแนวทางที่จะนำไปสู่การเจริญเติบโตในหน้าที่การงาน ในอนาคต ตามบทความที่ว่า “บุคคลใดไม่สามารถเป็นผู้ตามที่ดีได้ ก็ยากที่จะเป็นผู้นำที่ดีได้ในอนาคต” ซึ่งผู้ตามที่มีประสิทธิภาพ (Effective follow ship) มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำทุกประการ มีความเต็มใจ และใส่ใจต่อการปฏิบัติงานสูง มีความสามารถในการบริหารจัดการงานได้ด้วยตนเอง สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของตนเองและขององค์การได้อย่างถูกต้อง เป็นผู้ให้ความสำคัญของเรื่องส่วนร่วมมากกว่าส่วนตัว มีศักยภาพในการทำงานสูง หรือก็คือผู้นำที่ดีในอนาคตนั่นเอง

2) ควรมีการถอดบทเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการเข้าบริหารสถานการณ์ ในสถานการณ์การกู้ภัยและช่วยเหลือ เพื่อเป็นแผนแม่แบบแนวทางในการเข้าบริหารสถานการณ์ และควบคุมบริหารให้เป็นระบบอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเห็นได้จาก ค้นหาและกู้ภัยช่วยเหลือ 13 เยาวชน ทีมฟุตบอลหมูป่า ในครั้งนี้ มีผู้ตามที่เข้าร่วมปฏิบัติการและช่วยเหลืออย่างมากและในหลากหลายสาขา ปัญหาที่พบมีทั้งในเรื่องกฎหมาย อำนาจการบริหาร

งบประมาณ ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการผู้คน ซึ่งบรรยากาศในช่วงแรกของภารกิจเต็มไปด้วยความวุ่นวาย ผู้คนล้วนมีเจตนาเข้าช่วยเหลือมาก แต่เนื่องงานในการช่วยเหลือกลับคืบหน้าล่าช้า เนื่องด้วยการบริหารจัดการให้เป็นระบบล่าช้า การแบ่งหน้าที่งานตลอดจนการกันผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องออกจากพื้นที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากเข้าบริหารจัดการมวลชนให้เป็นระบบได้รวดเร็วเท่าไร ก็จะทำให้เนื่องงานในการช่วยเหลือ เพิ่มขึ้นและรวดเร็วได้มาก ซึ่งบทเรียนในโอกาสของการเกิดสถานการณ์ในลักษณะของปฏิบัติการนี้ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยนัก จึงสมควรจัดทำแผนแม่แบบตัวอย่างไว้เป็นแนวทางต่อไป

3) ควรนำตัวแบบแนวคิดภาวะผู้ตามของเคลลี (Kelly) ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาภาวะผู้ตามในองค์กรอื่น ๆ อาทิ องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน เพื่อทำการศึกษาและพัฒนาแนวคิด รวมถึงสร้างองค์ความรู้ในเรื่องของภาวะผู้ตามให้กว้างขวางมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยในมิติอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ได้มุมมองด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมและครอบคลุมข้อเท็จจริงตามสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน

2) ควรศึกษาภาวะผู้ตามในบริบทในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจภาวะผู้ตาม อันนำไปสู่การสร้างมาตรฐานในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

บุญใจ ศรีสถิตยน์ราษฎร์. (2551). *ภาวะผู้นำและกลยุทธ์การจัดการองค์การพยาบาลในศตวรรษที่ 21*.

(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเสริฐ สมพงษ์ธรรม. (2537). *การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของศึกษาธิการจังหวัดที่สัมพันธ์กับ*

ประสิทธิผลองค์การสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด. ดุษฎีนิพนธ์บัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สามารถ อัยกร และคณะ. (2560). *บทบาทของผู้ตามในคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิภาพ*.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 9(1), 195-203.

Bass, B. M. (1981). *Stogdill's Hand Book of Leadership: A Survey of Theory and Research*.

New York: The Free Press.

Kelley, R. E. (1992). *The power of followership*. New York: Doubleday.